

MARIJA KREMENŠEK

(23. 1. 1931 — 17. 10. 1988)

Ob začetku šolskega leta 1988/89 je nameravala zavzeta profesorica zgodovine Marija Kremenšek nadaljevati z delom. Spet je prišla na uvodno konferenco v zbornico Srednje družboslovne šole Vide Janežič-Poljane, se srečala z delovnimi kolegi-cami in kolegi, toda hkrati je premagovala bolečino in upala na bolje. Zahrbtna in težka bolezen jo je napadla tako silovito, da je bilo vse prizadevanje zdravnikov zaman. Široki krog zgodovinarjev in drugih njenih prijateljev je v utesnjeni zaskrbljenosti upal v postopno ozdravitev. Navajeni smo bili na njen delovni polet, življenjski optimizem, zdravje in srčno, pristno predanost delu z mladimi. Poznali smo njeno vsestransko dejavnost in pripravljenost prispevati k napredku šolske zgodovine. Na osnovi bogatih pedagoških izkušenj in stalnega strokovnega izpopolnjevanja je zavzeto razpravljala na mnogih zborovanjih zgodovinarjev, sestankih pedagoških delavcev o učnih načrtih in raznih metodičnih vprašanjih pouka zgodovine. Sredi dela in načrtov za bodoče delo ji je neizprosna bolezen že 17. 10. 1988 pretrgala življenje. Zlasti zgodovinarji pedagogi čutijo veliko praznino ob odhodu požrtovalne profesorice in mentorice Marije. Spomnili so se nanjo tudi na sestanku ljubljanskega zgodovinskega društva, ko je spregovorila v njen spomin pedagoška svetovalka prof. Prvenka Turk.

Marija Glavač je bila rojena 23. 1. 1931 v kmečki družini v Beltincih v Prekmurju. V domačem kraju je obiskovala osnovno šolo, šolanje pa je nadaljevala na gimnaziji v bližnji Murski Soboti. V letih 1950—56 je študirala zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani. S pedagoškim delom je pričela v Lendavi, toda njeno kontinuirano pedagoško delo je pričelo leta 1958, ko si je ustvarila družino in se preselila v Ljubljano. V letih 1958—63 je poučevala zgodovino na osnovni šoli in nato na gimnaziji v Kamniku, nato pa več kot dve desetletji (1964—1988) na gimnaziji Poljane v Ljubljani, kasnejši Srednji šoli za družboslovje in splošno kulturo.

Zlasti učiteljem zgodovine bo ostala Marija Kremenšek vzor silno zavzetega, požrtovalnega pedagoškega delavca. Posebej je treba poudariti širino in raznovrstnost njene dejavnosti. Poleg dela v razredu se je vključevala v vse tiste šolske, strokovne in družbenopolitične organe, ki so snovali, razpravljali in odločali o strukturi in o pogojih pouka zgodovine v SR Sloveniji. Kot mentor nadarjenih in zavzetih dijakov je mnogo prispevala k širjenju sodobnega raziskovalnega pouka zgodovine. Bila je tudi mentor študentom zgodovine na Filozofski fakulteti.

V razredu je z dinamično in problemsko razlago, popestrjeno z odlomki iz dokumentov, vzpodbujala učence k samostojni družbenokritični diskusiji. S sugestivno besedo je življenjsko aktualno osmislila zgodovinsko tematiko. Terjala je od učencev aktivno učenje in znala je pohvaliti in nagraditi učno prizadevanje in učne rezultate. Razvijala je sistematično zlasti sodobne oblike in metode samostojnega in raziskovalnega pouka. Učenci so na osnovi dodatnih gradiv in literature pripravljali referate, poročali o obiskih muzejev in v okviru zgodovinskega krožka izdelovali kvalitativne raziskovalne naloge. Njene raziskovalne ekipe so na republiških tekmovanjih Znanost mladini dosegale vodilna mesta. Na te uspehe je bila Marija še posebej ponosna. Kot pristen in zavzet pedagog je dijake večkrat anketirala o njihovem odnosu do raznih metod pouka, o delu z učbenikom, o vtisih pri obisku muzeja, o zgodovinskem filmu in podobno.

Stalno in celo nestrpno je kupovala zgodovinsko literaturo, spremljala strokovne novice in polemike, poglobljala pa se je tudi v metodično problematiko pouka zgodovine. Zato je tudi na osnovi bogatih pedagoških izkušenj suvereno in zanimivo izražala svoje poglede na zborovanjih slovenskih zgodovinarjev pa tudi na jugoslovanskih simpozijih o pouku zgodovine. Njenemu metodično zanimivemu pouku zgodovine so večkrat prisostvovali tudi študenti zgodovine.

Stalno je spremljala tudi aktualne probleme pouka zgodovine in sodelovala aktivno v raznih komisijah Zavoda za šolstvo SR Slovenije. Požrtovalno in kvalitetno je delala zlasti pri oblikovanju in pri prenovah učnih načrtov zgodovine na srednjih šolah. Kot aktiven član šolske sekcije pri Zvezi zgodovinskih društev Slovenije je spremljala izdajanje novih učbenikov, dajala kot recenzent konstruktivne in utemeljene pripombe in drugo. Mnogo ur je žrtvovala tudi za družbenopolitično aktivnost na pomembnih funkcijah v samoupravnih organih matične šole in kot njen delegat v raznih svetih mesta Ljubljane.

Ob vsej tej pedagoški, strokovni in družbenopolitični aktivnosti je našla celo čas za pisanje zgodovinskih učbenikov. V letu 1984 je napisala polovico tem učbenika zgodovine za četrti razred družboslovno-jezikovne smeri. Ob skrbnem in kritičnem proučevanju raznovrstne zgodovinske literature in literature o sodobnem delovnem učbeniku je napisala poglavja o razvoju in družbenopolitičnih razmerah v stari Jugoslaviji in o razvoju nove Jugoslavije do srede 50. let. Nekaj tednov pred izbruhom bolezni je pripravila rokopis za 1. razred zgodovine v družboslovnih in pedagoških

usmeritvah. Samostojno je obdelala obdobja praskupnosti in starega veka. Večkrat pa je dejala, da bi se še lotila pisanja kakšnega učbenika. Do svojih didaktičnih tekstov je bila zelo samokritična in izredno strpna do pripomb recenzentov. Želela je, da bi bili učbeniki strokovno neoporečni, učencem pregledni, zanimivi in da bi jih vzpodbujali k samostojnemu razmišljanju in problematiziranju zgodovine. Kot redko kdo danes je bila indiferentna do finančnega dohodka ob vloženem delu. V zadovoljstvo ji je bilo le, da bo prispevala h kvaliteti pouka zgodovine na naših šolah.

Marija Kremenšek je mladost preživela v izrazito kmečkem okolju. V svoji čustveni naravnosti je ohranila pristen in neposreden demokratičen odnos do življenjskih problemov kmečkega človeka in delavskega trpljenja. Pri pouku zgodovine in v svojem učbeniku je konkretno in dokumentirano predstavljala gospodarske, socialne in kulturne razmere delovnih slojev, izpostavljala didaktično njihove ključne probleme pa tudi njihove demokratične težnje in revolucionarna gibanja. Zlasti je didaktično učinkovito in organsko vključila v širše zgodovinsko dogajanje konkretne prikaze življenjskih razmer v vaških družinah, položaj kmečke žene, življenje naših narodnih manjšin, oblike odpora proti potujčevanju. Ob bogatih in zanimivih aktualizacijskih primerjajah zgodovinskih situacij s sodobnimi družbenimi problemi in alternativami je ob pouku zgodovine družbeno osveščala mladi rod, ga vzgajala in mu z elementarno silo predočala nacionalne in socialne korenine. Njeno predano in bogato pedagoško delovanje bo pustilo sledove v zavesti mnogih učencev in v njihovi življenjski usmeritvi.

Stefan Trojar

PROF. FERDO HAUPTMANN

(1919—1987)

26. oktobra 1987 je v Gradcu v svojem 69. letu, mnogo prezgodaj, umrl zaslužni graški profesor Ferdo Hauptmann. Njegov praded Matija je bil kmet na Zgornjem Slemenu (današnja hišna številka 24) v župniji Sv. Križ nad Mariborom (zdaj se kraj uradno imenuje Gaj), v hribih nad Dravo, na Kobanskem. Na njegovi domačiji, kjer še vedno živé Hauptmanni, so pred sto leti vzdali nenavadno spominsko ploščo, datirano s 24. avgustom 1890, s temle besedilom: »Svojemu sposobnemu očetu Matiji Hauptmannu p. d. Smolniku v spomin petdesetletnega kmetovanja hvaležni sinovi Franc, Andrej, Janez, Vekoslav, Filip, Svitoslav, Tone.« Prvi teh sinov, Franc Hauptmann je na univerzi v Gradcu študiral matematiko in fiziko, učil nato na srednjih šolah, večinoma v Gradcu, pisal v nemščini in slovenščini o fiziki in metodiki fizike in izdal »posebno ukoslovje prirodoslovnega pouka«. Umrl je v Ljubljani januarja 1925 v 78. letu. Njegov sin Ljudmil, Ferdov oče, je bil rojen v Gradcu 1884 in je tu študiral zgodovino in geografijo, učil na gimnazijah v Gradcu, Fürstenfeldu, na Dunaju in v Ljubljani ter bil 27. januarja 1920 imenovan za prvega profesorja zgodovine na novi ljubljanski univerzi. Njegova katedra je bila obča zgodovina srednjega veka s starejšo slovensko zgodovino. Ljudmil Hauptmann je ostal v Ljubljani le šest let, nato pa se je preselil na zagrebško univerzo. Prosti čas je začel preživljati v Bohinju, kjer si je postavil počitniški dom med jezerom in Staro Fužino. Tu je po upokojitvi dolgo preživel večino leta, umrl pa je v Zagrebu 20. aprila 1968.

Ferdo Hauptmann je bil rojen 11. maja 1919 v Fürstenfeldu. Po očetu je bil doma v Sloveniji, na avstrijskem Štajerskem in v Zagrebu, sam se je udomačil še v Sarajevu. Zgodovino je študiral v Zagrebu, doktoriral pa v Gradcu pri profesorji Matildi Uhlirzevi. Delal je v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu (1942—45), v konzervatorskem zavodu v Zagrebu, v reškem arhivu, v zagrebškem Državnem arhivu, 1953 pa je odšel kot docent za občo zgodovino novega veka na univerzo v Sarajevo. Tu je ostal 17 let, prav tako dolgo dobo pa je delal potem kot redni profesor za zgodovino jugovzhodne Evrope na univerzi v Gradcu.

Hauptmannovo znanstveno delo je bogato, raztreseno po številnih člankih v različnih zgodovinskih, arhivskih in drugih revijah in zbornikih iz Grada, Zagreba, Sarajeva, z Dunaja, iz Münchna in od drugod, pa zbrano v lepem številu samostojnih publikacij. Večina njegovih del se ukvarja s hrvaško, bosansko in srbsko zgodovino 19. stoletja, z gospodarskimi, zunanjepolitičnimi in drugimi problemi in z izdajo virov. Je pa segal tudi na druga obdobja in ozemlja. Nekaj časa je sodeloval pri pripravi historične topografije slovenske Štajerske. Napisal je nekaj pripomb k srednjeveški zgodovini Zagreba. V posebni knjižici je opisal zgodovino Reke od rimske Tarساتike do hrvaško-ogrske nagodbe; knjižica naj bi pokazala »zapletenost nasprotujočih si sil, ki je napravila iz tega mesta enega največjih hrvaških problemov«. Obsežno